

ՄՈՓԱԿԱՆ ԲԱԶԿԱԹՈՌԸ

V-A LIT
PRAF
1970

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԹՐՔԱՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մանկապատանեկան վիպաշարք

1–ՄՈԳԱԿԱՆ ԲԱԶԿԱԹՈՌԸ

2–ՀԻՒՐ ԿԿՈՒՆ

3–ՓՈՔՐ ՈՏՔԵՐՈՎ ԻՇԽԱՆԸ

Հեղինակ՝ Ֆր. ՊՐԱՈՒՆ

Թարգմ.՝ ՄԵԼԻՆԷ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Նկարազարդում՝ ՊԵՐՃՈՒՀԻ ԶԱԼԿՃԵԱՆ

◆◆

Տպագր.՝ ՀԵՐՄՈՆ - Պէյօղլու

1970

ԻՍԹԱՆՊՈՒԼ

ՄՈԳԱԿԱՆ ԲԱԶԿԱԹՈՌԸ

Ժամանակին, անտառի մը ծայրը խրճիթ մը կար, հողէ շինուած եւ տանիքն ալ եղէգով ծածկուած։ Հակայ ծառեր զայն կը պատապարէին, իսկ պատկածաղիկնե՛ր մուտքը կը զարդարէին։

Այս խրճիթին մէջ պզտիկ աղջիկ մը կը բնակէը՝ համայնէ գեղեցկուքհամբ։ Ջինքը Ջիւնածաղիկ կը կոչէին։ Ան միշտ հաճոյակատար ու ժպտուն էր բոլորին հանդէպ։ Իր մխակ ապրելակերպը ծերունի մեծ մայրն էր։

Մեծ մայրը, առաւօտուընէ մինչեւ իրիկուն անուսուցիչ բազկաթոռի մը վրայ նստած՝ կը հիւսէր ու կը հիւսէր շարունակ։ Իսկ թառնիկը՝ Ջիւնածաղիկ, կրակի համար անտառէն փայտ կը հաւաքէր ու երկու հաւերը կը խնամէր։

Այդ հրջանին մէջ, Ջիւնածաղիկին մեծ մայրիկին պէս ճարտար ու ճարպիկ հիւսող չկար։ Բայց ծերունի կնոջ մանուցը մաշած էր ալ եւ ինքն ալ աստիճանաբար դանդաղ աշխատելուն, իրենց ապրուստին համար մեծ բան մը չէր կրնար ապահովել։

Ջիւնածաղիկը միշտ պուտերի էր առկայն ոչ մէկ բան կրնար իր տրամադրութիւնը խանգարել։ Ան, իրեն իբրեւ խաղալիք՝ իրենց պզտիկ կատուն ունէր միայն, իսկ երբեմն ալ բոկոտն կը պարէր տանը մէջ ինքն իրեն։

Ամէն իրիկուն, մեծ մայրիկը, աշխատանքին վերջ տալէ եւ անկողին երթալէ առաջ, Ջիւնածաղիկին հէքեաթ մը կը պատմէր։ Աղջնակը շատ կը հետաքրքրուէր գիտնալ, թէ մեծ մայրիկը այդքան հէքեաթն ու պատմութիւնը ո՞ւրկէ կը սորվէր։ Բայց վերջապէս, օր մըն ալ, առաւօտ մը, գոնացում գտաւ իր հետաքրքրութիւնը։

Գարնանային գեղեցիկ առաւօտ մը, մեծ մայրիկը որ արդէն իսկ արեւածագին եղած էր անկողնէն ու կիրակնօր-

Խնամցուհին խոստ ոսկեր կախարդական չուրը կը խոթ.
: ամպոյ տղեցիներ յղացող զաղտնի պատճառ համար

Հայ վերարկուն հագած, մօտեցաւ թոռնիկին և քաշ-
ուեց.

— Զաւա՛կս, ես մօրաքոյրներէս մէկուն այցելութեան
պիտի երթամ, երկար տանի պիտի բացակայիմ։ Գիտեմ
որ դուն խոհեմ աղջիկ մըն ես և առանց մտահոգութեան
կրնամ քեզ առանձին թողուլ։ Մառանը ալիւր կայ, հաւ-
երն ալ ամէն օր հաւկիթ կ՚ածեն, անոնցմով կրնաս ապ-
րուիլ։ Երբ չաստ մինակ պզտաս դուն քեզ, կամայ մը, դի՛ր
գլուխդ բազկաթոռին թարթին և լսէ՛.— «Մեծ մայրիկիս
բազկաթոռը, կը հաճի՞ս ինծի պատմութիւն մը պատմել»։
Այս բազկաթոռը չինուած է պարիկի մը կողմէ, պարիկը
իմ երիտասարդութեանս անուանը կը քնաքէր։ Միայն յի-
շէ՛, որ օրը մէկ պատմութենէն աւելի չես կրնար խնդրել։
Իակ եթէ ճամբարդիլ ուզես, վրան նստէ և ան քեզ կը
տանի ո՛ւր որ փափաքիս...։ Անխնայելը խղճահարել մի՛
մոռնար։

Այս ըսելով, մեծ մայրիկը դուրգուրանքով համբու-
րեց իր թոռնիկը ու մեկնեցաւ։

Զինանծաղիկը իսկական տանտիկնոջ մը պէս ամէն
գործ կ՚ընէր և իրիկուններն ալ մեծմօրը բազկաթոռին
քարթէն անուշ ձայնով մը պատմուած հէքեաթները կ՚ու-
կընդրէր։

Սմխաներ անցան այսպէս, քայլ օր մը Զինանծաղիկը
առտուընուվ նկատեց, թէ ալիւրը սպառած, հաւերը փա-
խած և պզտիկ կատուն ալ կորսուած էին։

— Հիմայ ես ի՞նչ պիտի ընեմ, մտածեց խեղճ աղջը-
նակը տխրօրէն։ Միակ միջոցս մեծ մօրս միանալն է,
ան ինծի պէտք եղած խրատը կու տայ։

Եւ որովհետև մտադրածը գործադրող աղջիկ մըն էր,
հետեւեալ առաւօտ, արշալոյսին, ինացած ալիւրով կար-
կանդակ մը պատրաստեց, բազկաթոռին անխնայելն ալ
խղճահարելէ վերջ նստաւ վրան և ըսաւ.

— Մեծ մայրիկիս բազկաթո՛ռը։ Չիս իր մօ՛տը տար։
Եւ ահա, «քա՛ռ», բազկաթոռը ճամբայ ելաւ,

անտառին ճամբան բռնեց, սկսաւ առաջ դէպի յառաջ. կարծես թէ վեց ձիերու լծուած կառք մը ըլլար։

«Ճամբորդելու պարմանալի ձեւ մը», խորհեցաւ Զիւնածաղիկ քիչ մը ապրեփած։ Բայց ան, կարկանդակի ծրարը ծունկերուն վրայ, առղէն չէր շարժեր երբեք, իսկ բազկաթոռը կարծէք ամէն գնով վճռած էր բոլոր գըժուարութիւնները յաղթահարել։

Իրիկուան, Զիւնածաղիկ ինքզինք քիչ մը յոգնած զգացաց ու խնդրեց բազկաթոռէն՝ տեղ մը կեցնալ, որպէսզի հանգստանայ։ Բազկաթոռը կանգ առաւ։ Զիւնածաղիկը ինջաւ, չուրջը դիտեց ու տեսաւ փայտահատներ, որոնք իրենց գլուխը կախ, կ՚աշխատէին անընդհատ։ Հետաքրքրաքրքրուած պինքը դիտողներէն մէկուն հարցուց.

— Բարի՛ հայր, խնդրե՛մ, կ՚ըսե՞ս ինծի թէ ինչի՞ կը ծառայէ այդքան փայտը զուր կը կարէք։

— Պզտի՛կ դեղջկուհի, պատասխանեց փայտահատը, կարծեմ դուն քնաւ չես լսած մեր բարի թագաւորին ապրեցած խնջոյքներուն մասին, իր աղջկան տարեդարձին առթիւ։ Այս խնջոյքները հօթը օր կը տեւեն ու եթէ տեսած ըլլայիր հոն խորովուելիք խոզերը, եղնիկը և ապիկը, վստահ եմ որ այդքան ահագին հարցում մը պիտի չուղղէիր։

Այս լուրին վրայ, տիրուհիկ աղջիկը որ օրերէ ի վեր պարհացով անանձած էր, փափաքեցաւ այդ խրախճանութեան մասնակցիլ ևս քաւ։

— Մանչ մայրիկիս բազկաթո՛ռը, Շո՛ւտ դիս բարի թագաւորին մօտը տար։

Հնազանդ բազկաթոռը ճամբայ ելաւ փայտահատներուն տիպարին անկարկնելուն ներքեւ։ Մարդիկը այս որ տեսան, մէկ կողմ նետեցին կացինը, փայտ ու սայլ և մինչեւ քաղաքին դուռը Զիւնածաղիկին հետեւեցան։

Փայտահատներէն մին աղջնակին մօտենալով հետեւեալ պատմութիւնը պատմեց անոր.

— Ժամանակին, մեր քաղաքը չատ համբաւաւոր էր և

նոյնիսկ առածի ձեւով կ՚ըսէին, թէ «հարստութիւն դիզելու համար կը բաւէ հոն մէյ մը օրթը տարի քնանկիլ»։ Այն առեն պալատին հիւրերը պարիկներն էին և երեւակայեցէք որ ոչ ոք իր դուռը կը կղպէր։ Բայց, ափսո՛ս, որ ամէն բան քաղցրութեան փոխուած է հիմայ։

— Ի՞նչ պատահեցաւ, որ կեանքը հոն նախկինին պէս չէ այլօր, հարց տուաւ Զիւնաճաղիկ։

— Տխուր պատմութիւն մը, պատասխանեց ծերունի փայտահատը։ Բարի թագաւորը երիտասարդութեանը երկիրը կը կառավարէր եղբօրը՝ խելացի իշխանին խորհուրդներով։ Այդ իշխանը նշանաւոր կախարդ մըն էր։ Օր մը անոնք ուրախ-զուարթ որսի գացին, բայց իրիկունը թագաւորը մինակը պալատ վերադարձաւ։ Եղբայրը կորսնցուցած էր։ Հակառակ կատարուած քաղցր փնտրտուքներուն, կարելի չեղաւ զայն գտնել։ Եւ անկէ վերջ, անգամ մըն ալ իր մասին երբեք չխօսուեցաւ պալատին մէջ։

Երկար ժամանակ, երիտասարդ բարի թագաւորը ճգնաւորի մը պէս ապրեցաւ։ Բայց օր մըն ալ, իր նախարարներուն ստիպմանն վրայ, ճամբորդութենէ մը վերադարձին նշանած մը բերաւ իր հետ։ Թէ՛ պալատականները և թէ՛ ժողովուրդը սարսափեցան իմանալու իշխանուհին, որ աննկարագրելիօրէն ագեղ էր։

— Լա՛ւ, բայց թագաւորը խորհրդատու բարեկամ մը չունէ՞ր, հարցուց Զիւնաճաղիկ։

— Ո՛հ, պատասխանեց փայտահատը, թագաւորը այնպիսի՛ անճանաչ և անբուժելի ուժի մը ազդեցութեան ներքեւ կը գտնուէր, որ ոչ մէկ բան կրցաւ արդեօք հանդիմանել իր ամուսնութեան կատարմանն՝ այդ ագեղ և անհրապոյր կնոջ հետ։

Ու շարունակեց ապա։

«Հազիւ թէ թագուհի դարձած, իր այնքան ծանօթ ու առակաւի ագեղութենէն վերջ, կինը սրտին ու հոգիին ալ չարութիւնը դուրս տուաւ։ Թագաւորը դարձեալ իր մեծ

Մանկամարդ աղջիկը զուարճացնում էր իշխանը պատմելով մեծ մորը տուծու:

մաղձոտութեանը մէջ թաղուեցաւ և երկրին դեկն ու իշխանութիւնը թողուց իր անխիղճ ու դաժան կնոջը ձեռքին մէջ։ Իրենց միակ աղջնակին, իշխանուհի Փուլէթի ծնունդը կարծէք թէ ա՛լ աւելի չհետաքրքրեց չար թագուհիին նկարագրին քօղը պէշ ու ագեղ գիծերը։ Եւ անկէ վերջ ալ, ծիծաղը, ուրախութիւնն ու ժպիտը վերջնականապէս հեռացան ու գացին մեր երկրէն»։

Հետաքրքրուած, Զիւնածաղիկը փափաքեցաւ ճանչնալ մեկամաղձոտ թագաւորը։ Ուստի, փայտահատը բարեհաճի և անկէ հրաժեշտ առնելէ վերջ խնդրեց թագկապտուկն, որ պինդը մինչեւ պալատին մուտքի դուռը տանի։

Ճամբուն վրայ ժողովուրդը ամրապահար մէկդի կը քաշուէր իտես այդ արտառոց թագկապտուկին և անցք կու տար անոր որ անցնի։

Պալատին մէջ ալ խնջոյքի երթեւեկը դադրած էր հիմայ և պատուհաններէն հետաքրքիր գլուխներ կ'երեւէին։ Թագաւորն անգամ առնդուխին գլուխը եկաւ ու տեսնելով հիացաւ աղջնակին պարզութեան վրայ։ Զիւնածաղիկին ատօնից ներկայ գտնուիլ թոյլատրութեան։ Սակայն թագուհին պարտադրեց, որ ան խոհանոցը մտնէ և հոն խոհարարներուն հետ ճոխ։

Խնջոյքը տխուր երեւոյթ մը ունէր, հակառակ առատ գինիին և համադամներուն։ Թագաւորը, իտես այս երեւոյթին, կրկին թաղուեցաւ մելամաղձոտութեան մէջ։ Բայց իր հաւատարիմ ծառան նշմարելով տխրոջը այս տխուր վիճակը, յիշեցուց անոր թագկապտուտուր փոքրիկ աղջնակին ներկայութիւնը։

— Լաւ գաղափար մը, ըսաւ թագաւորը։ Նշմօրս կորսուելէն իվեր հէքեաթ մտիկ չեմ ըրած։

Երբ թագկապտուկը բերին ու տեղատուութեցին թագաւորին մօտ, ներկաները զարմացած իրարու երես նայեցան։ Զիւնածաղիկը, մեղմօրէն գլուխը դրաւ թագկապտուկին թարձին վրայ և ըսաւ։

— Մեծ մայրիկիս թագկապտուկը։ Կը հաճի՞ս սիրուն հէքեաթ մը պատմել մեզի։

Անմիջապէս թարձիկէն յստակ ձայն մը լսուեցաւ։

— Մտիկ ըրէ՛ք, պատմութիւնը հիւր կ'գուէ։

ՀԻՒՐ ԿՈՈՒՆ

Ժամանակին, հիւսիսային երկիրներէն մէկուն սառած գետնին վրայ գիւղ մը կանգնած էր։ Դաշտերը խոպան էին եւ բնակչութիւնը աղքատ։ Բայց այս գիւղին ամենէն աղքատը երկու եղբայրներ էին, — Պօղոս, որ շատ կծծի էր եւ Պետրոս, որ շատ ընկերասէր էր։

Ատոնք, կրպակի տեղ կը գործածէին կառով եւ ջրաւէտ ոստերով չինուած խրճիթի մը, որուն ցածուկ դուռը միշտ բաց էր, տանիքը պիրենք անձրեւէն չէր կրնար պաշտպանել, սակայն ունէին շատ ընդարձակ բուխարիկ մը, ուր լեցնելու համար անհրաժեշտ փայտը չէին գտներ սակայն։

Այսուհանդերձ, երկու եղբայրները համերաշխօրէն կ՚ապրէին, գոն՝ իրենց վիճակէն։

Բայց, օր մը, նոր հնաոճարկատ մը եկաւ գիւղ եւ հաստատուեցաւ գեղեցիկ տան մը մէջ, որ ունէր երկու պատուհան, եւ որովհետեւ նորութիւններ բերաւ, յաճախորդները նորոգութեան համար սկսան անոր երթալ։

Երբ Նոր Տարի եկաւ, օդը շատ պաղ եւ ձիւնոտ էր։ Երկու եղբայրները իրենց տօնական սեղանին համար գրեթէ դրամ մը, մզլոտած ճարպի կտոր մը եւ քիչ մըն ալ գարնձուր միայն ունէին։ Իսկ ամենատչէնը այն էր, որ օդը շատ ցուրտ էր եւ ջրամբ չդոյութեան պատճառով վառելանիւթ ալ չէին կրցած հայթայթել։ Բայց որովհետեւ այդ չորքանը նախապէս անուտուտ եղած էր, ատկին-անդին տակաւին արմատներ կը տեսնուէին եւ անոնցմէ մէկը, հակառակ ձիւնով ծածկուած բլուրուն, երկու եղբայրներէն Պետրոսի ուշադրութիւնը գրաւեց։

— Եղբա՛յր, ըսաւ Պօղոսին։ Հոն գտնուող սա արմատը մեր գործը կը տեսնէ։ Եկո՛ւր առնենք տապարները, հանենք հողէն, թէ՛ աշխատանքը մեզ կը տաքցնէ եւ թէ՛ բաւական վառելանիւթ կ՚ունենանք յաւուրիկայն համար։

— Չեմ կարծեր որ կացինով կարենանք կտրել, ա-
տարիեց Պօղոս սակայն, որովհետեւ չատ կարծր է։

— Կարծր կամ ոչ, ի գին ամէն բանի՝ պէտք է որ
անպայման կրակ ունենանք, պատասխանեց Պետրոս։ Օգ-
նէ՛ ինծի և պիտի տեսնես, որ հակառակ մեր աղքատու-
թեան, գիւղին ամենապեղեցիկ կոճղը պիտի ունենանք։

Պօղոս ալ համաձայնեցաւ ի վերջոյ և երկու եղբայր ի-
րենց բոլոր ուժերը հաւաքելով, տքալով ու տքտքալով
կոճղը արմատախիլ ըրին ու քաշքշելով մինչեւ բուխարիկ
բերին։

Երկու եղբայրները, չատ երջանիկ, անկէ վերջ նստան
իրենց ճաշը ընելու։ Դուռը պոց էր։ Արմիլը որ կանաչ
եղեւինի ճիւղերով և ժանտափուշերով զարդարուած էր,
այնքա՜ն գուարթ տեսք մը ունէր։։։ Մանաւանդ կրակին
ճարճատիւնը գիրենք չափազանց կ՚ուրախացնէր։

— Առողջութիւն և երկար կեանք, ըսաւ Պետրոս բա-
ժակը բարձրացնելով։ Արդեօք ամէն տարի Կաղանդին այս-
պէս կրակ մը պիտի ունենա՞նք։։։

Սակայն, յանկարծ, չփոթահար չարունակեց.

— Բայց ի՞նչ կը տեսնեմ։

Արդարեւ, ճիշդ այդ միջոցին մեծ կկու մը եկաւ ու
սեղանին վրայ թառեցաւ իրենց մօտ։

— Բարի իրիկուն, պարոննե՛ր, ըսաւ կենդանին մար-
դու մը պէս խօսելով։ Կը ներէք իմ այս անակնկալ այցե-
լութեանս համար։։։ Ի՞նչ գէշ օդ է, այնպէս չէ՞։։։

— Մենք ալ Նոր Տարին ուօնելու վրայ ենք, պատաս-
խանեց Պետրոս։

— Այո՛ տեսնո՛ւ, երջանիկ տարի մը կը մաղթեմ, գոչեց
կկուն։ Ի՛նչ չար բախտ և տխուր զուգադիպութիւն։ Անց-
եալ ամառ այս կոճղին մէջ գիշեր մը քնացեր եմ։։։ և
քիչ ձեզ որ հնդկահաւի մը պէս խորովուիմ։։։ և անհաւա-
նիկ այսօր առանց քնակարանի եմ։ Պիտի կարենա՞ք ար-
դեօք մինչեւ գարուն գիս ձեր մօտը պահել։ Երբ ճամբոր-
դութիւններուս վերակսիմ, վստահ եղէք որ ձեր այս ազնի-
ւութիւնը պիտի վարձատրեմ։

Հիւր կուգայ յանկարծ դուռս կու գայ ծառիս խոռչիկն ու
կը բառի երկու եղբայրցերուս ամանորեայ սեղանիս վրայ:

— Բարի՛ եկաք, քահա Պետրոս։ Ես ձեզի ձեղունին մէջ պատսպարան մը կը շինեմ։ Վստահ եմ որ այսքան երկար քունէ մը վերջ անօթի էք։ Եկէք միասին ճաշենք։

Այսպէս ըսելով, հատու չերտ մը հաց կտրեց և թռչունին առջևը դրաւ, զոր կենդանին կերաւ մեծ ախորժակով։

Կկուն, չնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ գնաց տեղաւորուիլ իրեն համար պատրաստուած բոյնին մէջ։

Պօղոս, որ կասկածամիտ էր, գոհ չէր անձանօթի մը ներկայութենէն։ Գէշ նախազգացումներ կ՚ունենար։ Բայց թռչունը շատ հանդարտ էր։ Օրերը կ՚անցնէին առանց միջադէպի, և վերջապէս օր մըն ալ մոռցուեցաւ անոր ներկայութիւնը տունին մէջ։ Այսպէսով, Պօղոսի ալ կասկածները փարատեցան վերջնականապէս։

Գարնան գեղեցիկ առաւօտ մը, երկու եղբայրները կկուին երգովը արթնցան։ Գարուն էր եկած։

— Պէտք է աշխարհը պտըտիմ և մարդոց գարունը աւետեմ, ըսաւ կենդանին։ Պէտք է մինչեւ աստուծոյ վերջին ալ երգեմ։ Իսկ դուք, խորհեցա՞ք թէ ձեր հիւրընկալութեանն փոխարէն ի՞նչ վարձատրութիւն կը փափաքիք։

— Վարպե՛տ կկու, ըսաւ Պօղոս։ Դուն որ այսքան ճամբորդած ես, պէտք է տեղը գիտնաս մարգարիտներուն և ադամանդներուն։

— Բայց ադամանդներէն ու մարգարիտներէն տեղեակ չեմ, պատասխանեց թռչունը։ Միայն սա գիտեմ, թէ մէկը հողին տակն է, միւսը՝ ծովուն մէջ։ Իմ գիտցածս այդքանն է։ Աշխարհի միւս ծայրը, հորի մը մօտ կան երկու ծառեր։ Մին՝ ոսկեփոշի տերեւներ ունի, որոնք ամէն ձմեռ կը թափին հորին մէջ՝ ցիր ու ցան, դրամի ձայն հանելով։ Իսկ միւսը կը կոչուի Ջուարթուքեան Ծառ, որուն կանաչ տերեւները երբեք չեն չորնար, մշտադալար են։ Մէկը որ ունի այդ տերեւներէն, ինքզինք միշտ երջանիկ կը զգայ, ոչնիսկ եթէ խրճիթի մը մէջ բնակի։

— Ա՛հ, բացագանչեց Պետրոս, պիտի ուզէի հատ մը ունենալ այդ կանաչ տերեւներէն։

— Ես՞նդ ես, պոռաց Պօղոս սակայն անդիէն։ Խորհէ ոսկի տերեւներուն մասին։

Յետոյ, կկուին դառնալով ըսաւ.

— Սիրելի՛ կկու, հաճէիր ինծի հետ մը բերել անկէ։ Թռչուն ք թռաւ գնաց, երգելով գարնան երգը։

Այդ տարին, երկու եղբայրները նախորդ տարիներէն աւելի՛ աղքատացան։ Բայց այդ գիւղէն հեռանալ եւ ուրիշ տեղեր բախտ փորձելը իրենց մտքէն անգամ անցընել չէ֊ին ուզեր։ Ասոր պատճառը, գեղեցիկ աղջիկ մը՝ Ալինն էր, զոր երկու եղբայրներն ալ կը սիրէին ճօթը տարիէ իվեր։ Աղջիկը երբեմն Պետրոսի մօտիկութիւն ցոյց կու տար, երբեմն ալ՝ Պօղոսի։ Բայց անոնք այնքան աղքատացան, որ փոքրիկ Ալինը սկսաւ ամչնալ անոնցմէ։

Եղանակները իրարու կը յաջորդէին եւ մեր խեղճ հնա֊կարկատները կը խորհէին թէ կկուն զիրենք մոռցած է։ Ապրիլի գեղեցիկ առաւօտ մը, սակայն, Պօղոս եւ Պետրոս լսեցին որ դուռը կը զարնուէր։ Երբ վազեցին ու բացին, մեծ եղաւ իրենց ուրախութիւնը տեսնելով կկուն՝ կտուցին ոսկի եւ կանաչ երկու տերեւներով։

— Ա՜հա՛ սիրելի ձեզի խոստացած նուէրները, ըսաւ ան իւրաքանչիւրին տալով փափաքած տերեւը։

— Ա՜հ, ըսաւ տալու առեն ալ։ Հաւատացէ՛ք, այն֊քա՜ն ծանր էին որ, աշխարհի միւս ծայրէն մինչեւ հոս բերելը բաւական դժուար եղաւ ինծի համար։

Պօղոս յափշտակեց ոսկեայ տերեւը եւ եղբօրը դառ֊նալով սկսաւ ծաղրել.

— Կը տեսնես որ իմ ընտրութիւնս լաւագոյնն է։ Ի՞նչ պիտի շահիս այդ կանաչ տերեւով։ Աւելի կարելի է քաղել պարզ սարդոնիէ մըն ալ։

— Վարպե՛տ հնակարկատ, դիտել տուաւ թռչունը, եթէ ձեր եղբօրը յոյսը ի դերեւ ելլէ, յաջորդ տարի անոր մէկի տեղ երկո՛ւ ոսկեայ տերեւ կը բերեմ։

— Ո՛չ, սիրուն կկու, միջամտեց Պետրոս, նոյն տեսակ տերեւ մը աւելի հաճոյք պիտի պատճառէ ինծի։

— Ինչո՞ւ ես դուն, ա՛ղբայր, պոռաց Պօղոս։ Գիտակցութիւնդ կորնցուցե՞ր ես։ Երբեք պիտի չուզեմ քնակիլ քեզի պէս անխելքի մը հետ, որ կ՚ուզէ վնաս հասցնել խելքը գլուխը գտնուող մարդոց։

Եւ ժողվելով զգեստները, հեռացաւ խրճիթէն։ Ան քնդհանուրին համարումը չահեցաւ, երբ պատմեց թէ կկուն ամէն տարի ոսկի տերեւ մը կը բերէ իրեն։ Նորեկ հնակարկատը գայն իրեն գործի քնկեր ըրաւ, իսկ փոքրիկ Ալին սկսաւ անոր անուշ-անուշ ժպտիլ և ամրան սկիզբը ամուսնացան։ Այս առթիւ մեծ հանդիսութիւն մը տեղի ունեցաւ, գիւղացիները բոլորը զուարճացան, բացի Պետրոսէ, որ, չատ աղքատ ըլլալուն, խնջոյքի չէր հրաւիրուած։

Գալով Պետրոսի, ան իրեն պատկանող պղտիկ պարտէզը քաջութեամբ մշակեց և հակառակ չափազանց աղքատութեան, ոչ տխուր էր, ոչ զառնացած ու ոչ ալ զղջացած։ Շարունակեց ապրիլ հանգիստ ու խաղաղ կեանքով։

Ամէն տարի, կկուն ոսկի և կանաչ տերեւով մը կը վերադառնար և չէնք գիտեր թէ քանի՛ տարիներ անցան այդպէս։

Օր մը, քաղաքի դղեակը որ քսան տարիէ իվեր լքուած կ՚երեւէր, վերատին գտաւ իր բնակիչները և մխեղնոյն ատեն տէրը, որ պալատին նախարարներէն էր։ Տխուր էր այս մարդը և մշտ թարկացոտ, բոլորը կը տարտափէին իրմէ ու այդ վիճակը տեւեց մինչեւ այն օրը, երբ հանդիպեցաւ Պետրոսի։ Ի՞նչ անցաւ-դարձաւ, մարդ չի գիտեր, միայն թէ այդ հանդիպումէն վերջ դղեկատէրը հանդարտացաւ և աղքատները հիւրասիրող մարդ մը եղաւ։

Անոր հիւրընկալութեան համբաւը մինչեւ թագաւորին ականջը հասաւ։ Թագաւորը հրամայեց որ Պետրոսը իր մօտը բերեն։ Հնակարկատին ժամանումէն անակնկալ մը եղաւ պալատին մէջ և սա տարաձայնութիւնը սկսաւ հրջիլ, թէ ամէն անոնք որ Պետրոսի հետ կը տեսակցին, անպայման ուրախ և զուարթ տուն կը վերադառնան։

Թագաւորը չարաճճի մանկլաւիկ մը ունէր, զոր Պետրոսի օգնական տուած էր։ Այս մանկլաւիկը հնակարկատին կաշխէ բաճկոնէն շատ դժգոհ էր։ Օր մը քաղ տիրոջը.

— Տէ՛ր իմ, ինչո՞ւ միշտ այս հին բաճկոնը կը հագնիք։ Ձոխ հագուստներով պալատին մէջ աւելի աչքառու պիտի դառնաք և պիտի մոռնաք թէ նախապէս խեղճուկրակ հնակարկատ մըն էիք։

— Ի՞նչ փոյթ ձոխ հագուստները, պատասխանեց Պետրոս։ Կարեւորը գուարթ լսելն է։

Իրականութեան մէջ, այն բաճկոնին ծալքերէն ներս պահած էր գուարթութեան տերեւները, որոնցմէ վայրկեան մը իսկ չէր ուզեր բաժնուիլ։

Վերջապէս, օր մը, մանկլաւիկը առանձին որ իր բոլոր հնարքներն ու թեւատրանքները ապարդիւն կը ծնայէին, ախորժը բացակայութենէն օգտուելով, անոր բաճկոնը պատռտանէն դուրս նետեց, որ գնաց ինկաւ ամայի ճամբու մը վրայ։

Նոյն այդ օրերուն էր, որ Պօղոս ալ իր կնոջը թաւ.

— Ներեցէք պալատին մէջ իր կանայք տերեւներովը հարստութիւն կը դիզէ։ Ինչի՞ կը ծառայեն ուրեմն մեր ոսկի տերեւները։

— Ո՛չ մէկ բան արդեօք կրնայ հանդիսանալ մեր աղ հոն երթալուն, պատասխանեց Սլին՝ ուրախացած այն գաղափարէն թէ իրենք ալ պիտի քաղուն այդ աղքատիկ գիւղը։

Հպատակեան իրենց ամենաշքեղ հագուստները և քաղաքի ճամբան բռնեցին, տանելով իրենց հետ ոսկի տերեւները։

Ժամեր ամբողջ կիզիչ արեւուն տակ քալեցին։ Ճամբան հանդիպեցան ծերուկի կնոջ մը՝ կուժը ուսին, որմէ Սլին ջուր խնդրեց, որովհետեւ ատամիկ ծարաւ էր։

— Սիրո՛վ, պատասխանեց ծերուկը կուժը անոր երկարելով։ Վատահ եմ որ քաղաք կ'երթաք, բայց ճամբան շատ երկար է և հազիւ մայրամուտին կրնաք հոն հասնիլ։

— Պէտք կ'երթանք մեր եղբայրը գտնելու, ըսին Պօղոսն ու կինը, որոնք հազիւ թէ քանի մը ուժով խմած անկէ առատ, փրփուրներու մէջ թաղուեցան և բաց աչքերով երազել սկսան։

Այս ծերուկի կինը կախարդ մըն էր և կուժին մէջինն ալ՝ մեղրաջուր, ուրկէ խմողը աչքերը բաց կ'երազէր։

Կախարդն ունէր երկու մանչեր, որոնք զաճաճ էին։ Մէկը գող էր անունցմէ, միւսը՝ լրտես։ Առնք միշտ իրենց կախարդ մօրը կը հետեւէին՝ ճամբորդները կողոպտելու համար։

Ծերուկը և տղաքը քիչ վերջ արդէն միամիտ գիւղացի զոյգը կողոպտած էին, չմոռնալով իրենց հետ առնել նաեւ անոնց ոսկի տերեւները։

— Այսօր ուրիշ ի՞նչ գործեր տեսաք նայիմ, տղա՛ք, հարցուց կախարդը իր զաւակներուն։

— Ո՛չ մէկ հետաքրքրական բան, պատասխանեց լրտեսը անունցմէ։ Միայն կաշիէ քառկոն մը գտայ··· այդ ալ հնակարկատին մանկլաւիկը նետեց պատուհանէն վար։

— Ա՜հ, որքա՜ն հին է և գարշելի, գոչեց ծերուկը զայն նետելով Պօղոսի վրայ, որ տակաւին երազի մէջ էր ու չէր սթափած։

Այսպէս ըսելէ վերջ· երեքը մէկ իրենց աւարը առին և աճապարանօք ուղղակի անտառը փախան։

Երբ Պօղոս և Ալին սթափեցան, արդէն արեւը մայրը մտած էր։ Անոնք երազած էին թէ թագաւորէն կը պատասխրուին։ Բայց, ի՜նչ յուսախաբութիւն, երբ նշմարեցին անհետացումը իրենց հագուստին և թանկագին տերեւներուն։

Մինչ կինը կը հնծկլտար ափսոսանքով, Պօղոս զգաց որ կը մթնի և հագուեցաւ այն աղտոտ կաշեայ քառկոնը, որ իր քովն էր նետուած։ Յանկարծ քացախի ուժ մը և գուարթութիւն մը պատեցին զինքը և ան իր այս զգացումը կնոջն ալ յայտնեց։ Երկուքը ուրախ և գուարթ, ճիւղեր հաւաքեցին ու խրճիթ մը շինեցին, կաքաւի հաւկիթներով ճաշ պատրաստեցին ու կանաչ խոտերուն վրայ ալ քնացան, օրօրուելով դեղձանիկներու դայլայլով։

Հիմայ այլեւս երկուքն ալ այնքան երջանիկ էին, որ ձմրան համար իրենց խրճիթը մեծցուցին, նորոգեցին և այնուհետեւ քնաւ չխորհեցան ոչ ոսկի տերեւներուն և ոչ ալ դէպի պալատ իրենց ուղեւորութեան մասին։

Մինչ այդ, Պետրոս ամէն կողմ իր հին բաճկոնը կը փնտռէր, որովհետեւ անոր հետ անհետացած էին նաեւ իր թախտն ու երջանկութիւնը։ Պալատին մէջ ալ իշխանները կռիւն ու տիկիններուն միջեւ նախանձն ու հակամարտութիւնները վերսկսած էին։ Թագաւորը չնորհազուրկ ըրաւ խեղճ հնակարկատ Պետրոսը, ան ալ փախաւ՝ պատուհանէն պարտէզ նետուելով։

Պարտիզպան մը, որ անոր փախուստը կը դիտէր մեծ զարմացումով, բաւ իրեն.

— Է՛հ, թարմ կամ, անցեալ օր տեսայ թէ մէկը բաճկոն մը կը նետէր այս պատուհանէն. արդեօք ձե՞րն էր ան։

— Ի՛մս էր, պատասխանեց Պետրոս չնչահատ։ Այո՛, ի՛մս էր։ Կրնա՞ս ինծի բսել թէ ի՞նչ եղաւ։

— Գաճաճ մը զայն առնելով դէպի անտառ փախաւ, բաւ պարտիզպանը այն առեն։

Պետրոս հազիւ թէ այդ պատասխանին առած, յանկարծ դէպի անտառ խոյացաւ և մացառներուն մէջ կորսուեցաւ։

Քանի մը ժամ քալելէ վերջ հեռուէն նշմարեց պզտիկ հիւղակ մը, որուն կիսաբաց դռնէն պղտոր լոյս մը կ՛երեւէր։ Երբ մօտեցաւ անակին, մեծ եղաւ զարմանքը՝ հոն տեսնելով եղբայրը, որ իր կաշեայ բաճկոնին վրայ պատկած էր, իսկ կինը՝ Ալիս, ձուածեղ կը պատրաստէր։ Կինը չճանչցաւ Պետրոսը, որովհետեւ պալատականի կեանքը զայն ապնուացուցած էր։ Հնակարկատը յարդանքով բարեւեց տանտիրուհին, որ իր կարգին զինքը ողջունելով բաւ.

— Բարի եկաք, Տէ՛ր, այս ժամուն ո՞ւրկէ կը վերադառնաք։ Կ՛երեւի թէ ճամբան կորսնցուցիք։

— Սղնի՛ւ Տիկին, պատասխանեց Պետրոս, որուրդուելան եւած էի, այո՛, պալատ վերադառնալու առեն ալ մոլորեցայ ու հոս եկայ։

— Նստեցէ՛ք, միասին ճաշենք, բաւ Ալիս։ Ժամանակին ես ալ օրքա՛ն երազած եմ պալատ մը տեսնել։ Ամուսինիս եղբայրը հոն կը բնակի, իրեն միանալու համար ճամբայ եւած էինք, երբ չարագործներու հանդիպեցանք

Երկու եղբայրները ճաշօրհնյակ պայմաններու մէջ
կը վերապահեն զիրար։

ակայն և մեզ կողոպտեցին։ Միայն այս կաշեայ հին քառակոնը ձգեցին մեզի։ Այդ օբէն ի վեր ամուսինս միշտ իր վրայ կը կրէ զայն և գիտէ՞ք որ, հակառակ այս աղքատութեան ու թշուառութեան, երբե՛ք այսքան երջանիկ չենք եղած։

— Այդ, քառակոնը շատ մաշած է, ըսաւ Պետրոս, քայց որտորդութեան համար դիս կը գոհացնէ։ Վստահ եմ որ ձեր ամուսինը մեծ հաճոյքով պիտի ուզէր փոխանակել իր այդ հին քառակոնը իմ շքեղ հագուստներուս հետ։

Ալին, չափազանց հրապուրուած այս առաջարկէն, արթնցուց ամուսինը և ըսաւ.

— Ելի՛ր, տե՛ս որքան լաւ առիթ մը ըլլի։ Աքանչելիօրէն գեղեցիկ հագուստ մը պիտի ունենաս։

Պօղոս աչքերը շփելով արթնցաւ ու անակնկալի եկաւ տեսնելով իր դէմ եղբայրը, զոր ճանչցած էր առաջին իսկ ակնարկին։

— Դո՞ւն ես, Պե՛տրոս, հարցուց։ Սիրելի՛ր պալատականներու կեանքը։ Եւ յետոյ, գոնէ բաւական հարստութիւն մը դիզեցի՞ր։

— Այո՛, պատասխանեց Պետրոս կաշեայ քառակոնը վրան առնելով։ Բաւական դրամ դիզեցի։ Բայց այլեւս պալատէն հեռացայ և չեմ զղջար։ Վաղը երեքս միասին մեր գիւղի պզտիկ հիւղակը պիտի վերադառնանք, ուր հիւր կ'ուզեմ ձօտ առնել մեզ տեսնելու պիտի գայ։

Այս ըսելով ժողվեցին ինչ որ ունէին ու ճամբայ ինկան։ Իրենց երջանիկ խրճիթը գտան մաքուր և կոկիկ վիճակի մը մէջ։ Երկու եղբայր, դարձեալ սկսան իրենց նախկին աշխատանքին, կատարելապէս երջանիկ։ Բայց մեծ փոփոխութիւն մը պզտլի էր հիմայ գիւղացիներուն ձօտ։ Անոնք նախկինէն մեծ համակրանքով մը ձօտեցան հնակարկատներուն։ Երկու եղբայրներու յաճախորդները թիւն ալ աւելցաւ օրէ օր, խրճիթին երեւոյթն ալ հետզհետէ ինքնին փոխուեցաւ։ Տանիքը կղմինտրներով ծածկուեցաւ, իսկ տնակը զարդարուեցաւ կարմիր ու

ճերմակ գոյնով գեղեցիկ վարդերով։ Իսկ թէ այս բոլորը ի՞նչպէս պատահեցան, ոչ ոք կրցաւ լուծել այդ գաղտնիքը։

Հիւր կկուն ամէն տարի եկաւ իր հետ բերելով միայն երջանկութիւն պատճառող կանաչ տերեւներէն երեք հատ։ Եւ Պետրոս, Պօղոս ու Ալին ապրեցան երկար ու երկար տարիներ, երջանիկ ու մեծ համերաշխութեամբ։

Երբ բարձիկէն բարձրացող անուշ ձայնը դադրեցաւ, պալատականները յանկարծ նշմարեցին երեւումը ազնուական պարոններու և տիկնոջ մը, որոնք ոսկեճամուկ զգեստներ հագած էին և կ՚ըսին.

— Ասիկա մե՛ր պատմութիւնն է։

— Եղբօրս կորսուելէն իվեր այսքան գեղեցիկ պատմութիւն մը լսած չէի, գոչեց թագաւորը ոգեւոր ու հիացած։ Մանկլաւի՛կս, շո՛ւտ, ասեղնագործուած սպիտակ հագուստ մը բերէք այս աղջնակին համար։

Զիւնածաղիկ, իր ամբողջ կեանքին մէջ այդքան գեղեցիկ հագուստ մը չէր տեսած։ Շնորհակալութիւն յայտնեց թագաւորին և խոնարհութեամբ բարեւելէ վերջ գայն, հեռացաւ՝ բազկաթոռին ըսելով.

— Մեծ մայրիկիս բազկաթո՛ռը։ Չիս խոհանոց տար։

Բոլորին հիացիկ ակնարկներուն ներքեւ, Զիւնածաղիկ մեկնեցաւ մեծ մայրիկին թիկնաթոռովը՝ այնպէս, ինչպէս որ եկած էր։

Ինչոյքը չարուեստակուեցաւ, բայց անկէ վերջ զգալապէս անհրապոյր եւ անհաճոյ դարձած։

Յաջորդ գիշեր, թագաւորին հրամանով՝ Զիւնածաղիկը դարձեալ իր մօտ առաջնորդեցին։ Զիւնածաղիկ արքայական պալատ գնաց վեհապետին նուիրած սպիտակ ու գեղեցկօրէն ասեղնագործուած զգեստն հագած։

Դարձեալ բազկաթոռին բարձիկէն լսուեցաւ յստակ ձայն մը, որ կ՚ըսէր.

— Լսեցէ՛ք, այս մէկն ալ փոքր ատքերով իշխանին պատմութիւնն է...։

ՓՈՔՐ ՈՏՔԵՐՈՎ ԻՇԽԱՆԸ

Թրէփինեան, թագաւորական պալատով եւ ամբողջ ջաղացքներովը աշխարհի միակ քաղաքը կը նկատուէր իր քնակչութեան կողմէ։ Շրջապատուած էր խիտ անտառով մը եւ ունէր գեղեցիկ մարզադեսիններ։

Բնակչութեան աչքառու մէկ կողմը՝ իրենց ոտքերն էին։ Արդարեւ, անոնք այնքան մեծ էին, որ կարելի էր մուճակ մը իրենց կողով գործածել։ Սակայն, անոնք իրենց այդ խոշոր ոտքերով միշտ ալ կը հպարտանային քոլորին առջեւ։ Ընտանիքի մը ազնուականութիւնը իր անդամներուն ոտքերուն մեծութեամբը կը ճանչցուէր, հետեւաբար ամէն ոք կը ջանար կարելի եղածին չափ մեծ ոտքեր ունենալ կամ գաւկին ոտքերը մեծցնելու ճարը գտնել որեւէ կերպով։

Այդ տարին, թագաւորական ընտանիքը մեծ յուսախաբութիւն մը ունեցաւ սակայն։ Իրենց ամբերդ զաւակը ծնաւ շատ փոքր ոտքերով, ինչ որ Թրէփինեանի համար աննախընթաց դէպք մըն էր։ Միայն պարիկներուն ոտքերն էին որ կրնային այսքան փոքր ըլլալ եւ ուրիշ ոչ ոքի։

Թագուհին, որ քաղաքին ամենամեծ ոտքերը ունէր, շատ տխրեցաւ այս բանին համար եւ օր մը թագաւորին ըսաւ.

— Տէ՛ր, հրամայեցէ՛ք որ այս պզտիկը գիւղ մը տարուի եւ հովիւներուն մօտ մեծնայ այնտեղ, որովհետեւ իր ներկայութեամբը մեր ազնուականութիւնը կ'արատաւորուի պալատին մէջ։

Անմիջապէս թագուհիին խնդրանքը կատարուեցաւ եւ փոքր ոտքերով իշխանը հովիւներուն մօտ ղրկուեցաւ։

Շրջան մը, պալատէն հեռացած ըլլալուն իշխանին կացութեամբ, բայց միշտ մը վերջ անոր գոյութիւնն անգամ մոռցան։

Լքուած ու մոռցուած իշխանը, տխուր ու մինակ, դաշտերուն մէջ սկսաւ թափառիլ, որովհետեւ իրեն տարեկից բոլոր գիւղացի տղաքը իրենց հօրը արածելով էին զբաղած։

Օր մը, երբ փոքրիկ իշխանը պատկած էր կաղամախիի մը չուքին տակ, կարմրալանջ մը, որ կը հալածուէր մկնականջի մը կողմէ, նկատ ապաստանիլ անոր գլխարկին ներքեւ։ Փոքրիկ իշխանը զայն պաշտպանեց մկնականջին դէմ։ Ու երբ թշնամին հեռացաւ, գլխարկը վերցնելով թռչնիկին ըսաւ.

— Ես՛ղճ թռչնիկս, կրնաս դուրս ելլել այլեւս, որովհետեւ վտանգը անցաւ։

Սակայն երբ ուշադրութեամբ նայեցաւ, տարտափով տեսաւ որ գլխարկին տակէն ո՛չ թէ կարմրալանջ մը, այլ՝ դաճաճ մըն էր որ դուրս կու գար։

— Շնորհակալութի՛ւն փոքրիկ իշխանս, ըսաւ դաճաճը խոնարհելով։ Չիս մնար վտանգէ մը ազատեցիր։ Անուանս Ընկեր Ռոպէն է։ Օր մը դուն ալ եթէ իմ օգնութեանս պէտք ունենաս, կանչէ՛ զիս և անմիջապէս կը հասնիմ՝ ո՛ւր որ ալ ըլլաս։

Դաճաճը այսպէս ըսաւ և յանկարծ անհետացաւ։

Փոքրիկ իշխանը ոչ ոքի պատմեց այդ օրուան պատահարը։ Վատահ էր, թէ Ընկեր Ռոպէն ալ ոչ ոքի պիտի պատմէր նոյնպէս, որովհետեւ ան ալ իրեն պէս փոքրիկ ոտքեր ունէր։

Տօնական օր մը, փոքրիկ իշխանը ինքզինք ամէն առեն աւելի առանձին ու լքուած զգաց։ Գիւղացիները, գիշերը ընդարձակ գետնի մը վրայ խոշոր կրակ մը վառած էին և տղաքը ուրախ-ուրախ կը ցատկռտէին ու կը դառնային այդ կրակին չուրջ։ Փորձեց ինքն ալ միանալ անոնց, բայց տղաքը մերժեցին ինքը ընդունիլ իրենց մէջ ու ծաղրեցին։ Խեղճը գլխիկոր քաշուեցաւ խաղէն, անգամ մը եւս աեսլով իր փոքր ոտքերը, որոնք միակ պատճառն էին իր այս դժբախտութեան։

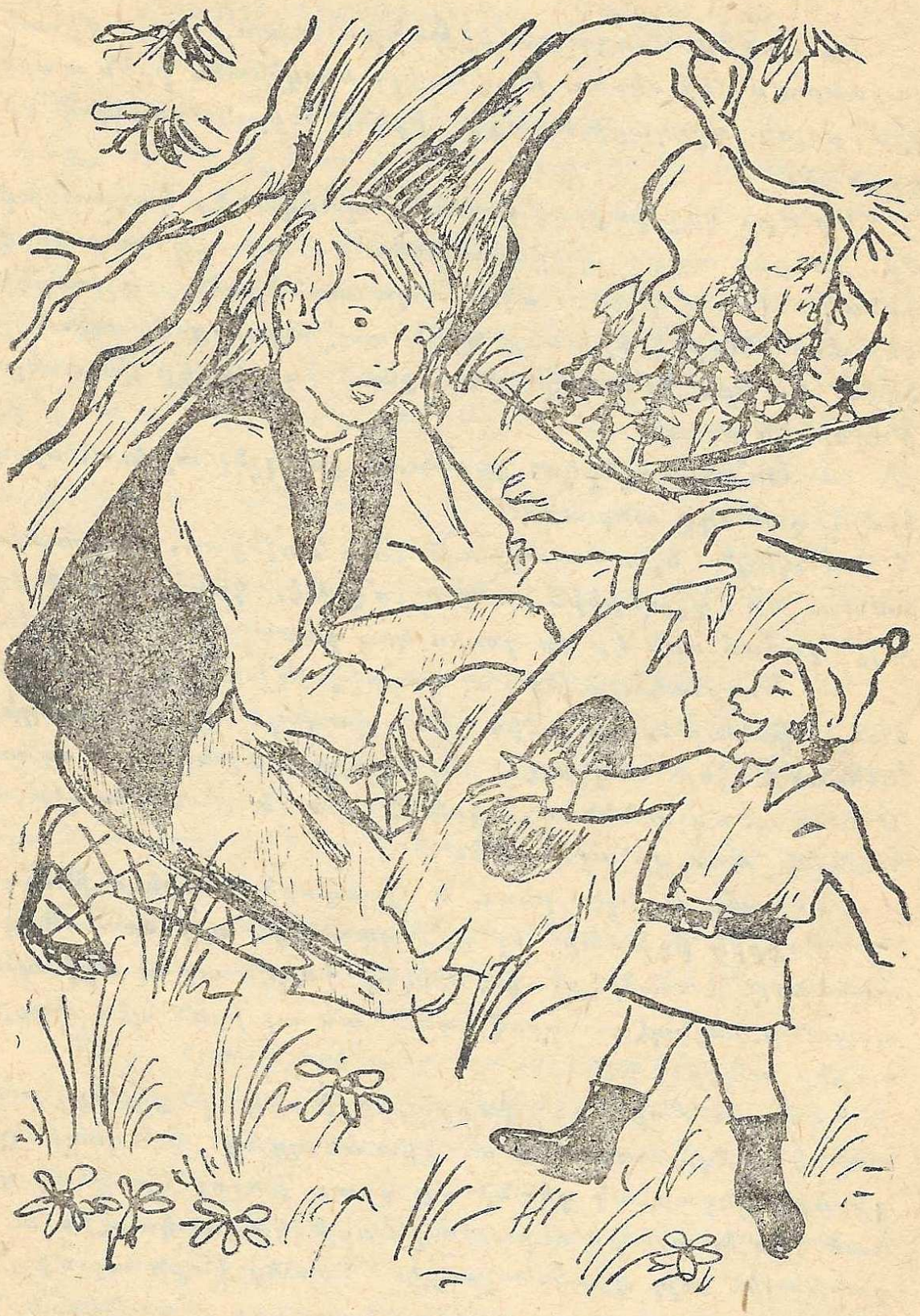

Գառան Ոսոխն անակնկալորեն կը յայտնուի
նոսին իշխանին դիմաց։

Յանկարծ, գրեթէ ակամայ, հառաչ մը թռաւ բերնէն.

— Օ՜հ, Ընկեր Ռոպէն։ Ո՛ւր ես...։

— Ահա՛ եսիկ, հո՛ս եմ, լսուեցաւ ձայն մը այդ խակ վայրկեանին քովէն։

Իշխանը, արդարեւ, զարմանքով իր քով նշմարեց ներկայութիւնը գառնաճին, որ հարցուց.

— Ինչո՞ւ այդպէս տխուր ես, ի՞նչ պատահեցաւ որ, իմ փոքրիկ իշխանս։

— Ոաքե՛րս... ոաքե՛րս, մրմնջեց իշխանը դառնութեամբ։ Ոաքերս այնքա՛ն փոքր են, որ ոչ ոք կ՚ուզէ հետս խաղալ։

— Մեզի հա՛մ եկուր, պատասխանեց գառնաճը այն ատեն։ Մենք ընկերութիւն մը ունինք, ուրախ զուարթ կ՚ապրինք, առանց հետաքրքրուելու ուրիշին ոտքով։ Միայն թէ, երբ մեզի հետ ես, երկո՛ւ քանի ուշադիր պիտի ըլլաս։ Առաջին՝ քնել այն ինչ որ միւսները կ՚քնեն եւ երկրորդ՝ ինչ որ տեսնելու ըլլաս մեր հաւաքոյթներուն, մարդու պիտի չհաւսիս այդ մասին։

— Կը խոստանամ այդպէս քնել, քաւ իշխանը։ Պիտի քնեմ ինչ որ կը փափաքիս։

Գառնաճը, տղուն ձեռքէն բռնելով, զայն անտառ առաջնորդեց։ Ճանապարհ մը յատականալէ վերջ հասան լուսնի լոյսով լուսազարդուած դաշտ մը, ուր կանաչ խոտերու մէջ պահուըտած բուրումնաւէտ մանիշակներ կը նշմարուէին։ Իշխանը տեսաւ խումբ մը պարիկներ, որոնք վարդագոյն ու կանաչ հագուստներ հագած էին։ Անոնց մէկ մասն ալ տղաններու շուրջ նստած կը զուարճանային, իսկ ուրիշներ՝ փղձանիկներու երգերովը խանդերու պէս կը պարէին։

Գարիկները, բոլորն ալ մէկիկ մէկիկ մօտեցան փոքրիկ իշխանին ու բարեգալուստ մաղթեցին իրեն, մխեւնոյն ատեն անոր հրամցնելով վայրի մեղր ու անուշ գինի։ Փոքրիկ տղան, աստղէ կնանքին ընթացքին երբեք այդքան երջանիկ չէր զգացած ինքզինք։ Մոռցաւ

հովիւներու թշնամութիւնն ու ծնողքին անտարբերութիւնը։ Պարոնց այսպէս զուարթ ու երջանիկ՝ մինչեւ աթեւածապ։ Յետոյ, Ընկեր Ռոպէնի ձեռքը բռնելով վերադարձաւ իր նախկին յարդէ անկողինը։

Փոքրիկ իշխանին բացակայութիւնը մարդ չէր նշմարած։ Հետեւեալ օր, հովիւը զայն կրկին ղրկեց հօտը արածելու, քայց ան նախկինին պէս տխուր ու թախծոտ չէր այլեւս։ Գիտէր որ մայրամուտէն վերջ Ընկեր Ռոպէն պիտի գար վինքը առնելու և զուարճանալու պիտի տանէր՝ մինչեւ առաւօտ։

Այդ գիշեր, երբ միւսներ պարիկներուն, զուարճութիւնը սկսած էր արդէն իսկ։ Երբ իշխանին գինի հրամցուցին կրկին, մերժեց ան սակայն, բանալով թէ չ'ուզեր խմել ու գինովնալ, որպէսզի կարենայ արթուն մնալ ու պարել մինչեւ առաւօտեան ժամերը։ Բայց պարիկները այնքա՜ն արագ կը գառնային, որ իվերջոյ խեղճ իշխանը չդնչասպատ ընկաւ կակուղ խոտերուն վրայ և երթէ երկու պարիկներուն խօսակցութիւնը չբլլար, արդէն շատո՜նց պիտի քնանար մեծ դիւրութեամբ։ Պարիկներէն մէկը կ'բսէր.

— Ի՜նչ գեղեցիկ տղայ է։ Թագաւորի զաւակ բլլալու արժանի է իրաւ որ։ Տեսա՞ր ոտքերը, ո՜րքան փոքրիկ էին և որքա՜ն սիրուն ու գեղեցիկ։

— Այո՛, կը պատասխաներ միւսը, կը նմանին մեր փոքրիկ Իշխանուհիին սիրուն ոտքերուն, երբ տակաւին ան չէր լոդցած մեծցնող ակին ջուրին մէջ։ Հայրը աշխարհի բոլոր անկիւնները կը փնտռէ քաժիկ մը, որպէսզի դարձեալ կարենայ պզտիկցնել աղջկանը ոտքերը, քայց ոչ ոք կը յաջողի իրականացնել այդ բանը։ Միայն «գեղեցկութեան ազբիւրին մէջ կարելի է տակաւ, քայց այս գաղտնիքն ալ ո՛ւ գիտէ մինչեւ երբ և մէկ ալ՝ առաւօտեան սոխականները։

— Անշո՛ւշտ որ ոչ ոք պէտք է տեղեակ բլլայ այս գաղտնիքին, կ'բսէր միւս պարիկը։ Թէ ոչ, այդ պարա-

պայքին աւելն մարդ պիտի վազէր ու գար։ Թայց ես պիտի ուզէի պզտիկ իշխանուհիին իմացնել այս պարագան։ Որովհետեւ, դուն ալ գիտես որ ան որքա՜ն բարի եղած է մեր փոքրիկ թռչուններուն համար։

— Ես համամիտ չեմ քեզի, կ՚ատարկէր միւս պարիկը առակայն։ Իշխանուհիին հայրը իմ ամենասիրելի եղբայրս պատանեաց՝ ըսելով թէ անոր մորքուվը պայուսակ պիտի չինէ։

— Ի՜հ, կը բաւէ այսքան չատախօսութիւնը, կ՚ընդմիջէր միւսը։ Երթա՜նք, գոնէ վերջին պարին հասնինք։

Պարիկներու այս խօսակցութիւնը չփոթութեան մատնեց փոքրիկ իշխանը, որ խորհեցաւ թէ թրէփինեալէ դուրս կան ուրիշ երկիրներ ալ, ուր փոխանակ ոտքերը մեծցնելու, ընդհակառակն կը ջանան փոքրացնել զանոնք։ Շատ մեղքցաւ իշխանուհիին, որ իրեն բախտակից էր, դժբախտ ըլլալով իր ունեցած անօրինակ կերպով խոշոր ոտքերուն համար։

Ձիշդ այդ միջոցին Ընկեր Ռոպէն եկաւ և աթափեցուց փոքրիկ իշխանը իր երազանքէն։

— Շո՛ւտ եկուր, իշխանս, բաւ գամճռքդ՝ անոր քեռէն քաշելով։ Ինչդ՞ը չատո՛նց է որ վերջացաւ։ Սմէն մարդ անասունին մէջ ցրուած է արդէն։

Ես, ինչպէս ըրած էր նախորդ օրն ալ լուսածագին, գայն առաջնորդեց մինչեւ մարգագետիններըլ, խոստանալով գարձեալ փնտռել գինքը՝ առաջին իսկ առթիւ։

Դեռատի տղան սկսաւ իր արուեստներուն ունեցած բոլոր ուժովը վազել, որովհետեւ արդէն արեւը չատոնց ծագած էր և կը վախնար հովիւին բարկութենէն։ Այս վերջինը արդէն ելած էր անկողնէն և դրան առջեւ տղուն կը սպասէր։ Հարիւ թէ գայն նշմարեց, պոռաց.

— Ծո՛յլ տղայ, քանի որ ամբողջ գիշերը անասունը պաղտեցար, նոյն բանը կրնաս ընել ցերեկին ալ։ Շուտ, կորսուէ գնա՛։ Կ՚արգիլեմ քեզ անդամ մըն ալ այս տունը նեղս ոտք դնելէ։

Այսպէս քանդուով, դուռը երեսին գոցեց ու աղան թո-
ղուց փողոցը. քալեցուին անտէր ու անպաշտպան։

Հեղձ աղան չուարեր մնացեր էր ու չէր գիտեր թէ
ինչ ընէր։ Ծնողքը կ'ուրանար զինքը, հալխնները կը
վռնտէին։ Խորհեցաւ որ ապաստանելիք միակ տեղը իր
քարեկամ պարիկներուն շրջանակն էր։ Ուսաի, ճամբայ
ինկաւ անոնց մօտ երթալու համար։

Ամբողջ օրը քալեց անատուին մէջ՝ առանց անոնց
հետքին կարենալ հանդիպելու առկայն։ Ծուռաւած, գե-
տակի մը ափին իվեր սկսաւ յառաջանալ։ Գանի՛ կը յա-
ռաջանար, այնքան անատուին խորերը կը մտնէր։ Ժայ-
ռաւաւ կիրճ մը այս անդամ զայն պուրակ մը առաջնոր-
դեց։ Պուրակին մէջտեղէն, ակի մը ջուրերուն դլգլանքը
կը լսուէր։ Ջուրին մակերեսը վարդերով ծածկուած էր և
ակին պէս կը փայլէր։

Փոքրիկ իշխանը ուժասպառ ինկաւ խոտերուն վրայ
և մշիկ-մշիկ քնացաւ։ Ծանկարծ, գեղձանիկներ, որոնք
առաւած էին գետափի աղան, սկսան խօսիլ իրենց մէջեւ.

— Ո՞վ է այս աղան. ինչ կ'ընէ մինակը՝ գեղեցկու-
քնան ակին մօտ։ Միայն թէբինուէ՛ն կրնայ հակած լա-
լաւ այսքան գեղեցիկ ոտքերով։

— Շատ հաւանական է որ կուգայ հիւանդնէ։ Բայց
այստեղը ինչպէ՞ս գտած է։

— Որքա՜ն տխմար ես։ Հաւանաբար հետեւած է
ծմակնինին (բոյս մը), որ կ'երկարի մինչեւ վարդենի-
ները, ուր կը սկսի իշխանուհին ապրեցնելու վան-
դակումը։ Վատահ եմ, ան գիտցեր պիտի ըլլայ և մարդու
քան մը պիտի չքաշէ։ Թէ ոչ, ամէն մարդ պիտի գայ աղ-
տոտել մեր ակը և արգելք պիտի ըլլայ մեր երգերուն ու
շաղակրատութեան համար։

Իշխանը իրականութիւնը լսելով զարմացաւ ու խոր-
հեցաւ անմիջապէս աղբիւրին գտնուիքը հաղորդել իշխա-
նուհիին։

Շատ երկար ճամբորդութիւն մըն էր որ ըրաւ, բայց

խիղճը իրեն զօրավիգ եղաւ։ Ծնրկնները բռյսերուն արմատները կերաւ, իսկ գլխներնրը ծառերու խոռոչներուն մէջ պառկեցաւ, մինչեւ որ հասաւ իշխանուհիին պալատան պարտէզի ցանկապատը, ուրկէ ներս ցատկեց եղնիկի մը ճկունութեամբ։

Պարտէզը ծածկուած էր վայրի խոտերով, կարծես քոլորէն լքուած, և երբ աննպատակ կը շրջէր պարտէզին մէջ, լսեց անոյշ ձայնը գեղեցիկ ուլիկի մը, որ իրեն կը մօտենար։

— Հեռացի՛ր, սիրելի ուլիկս, քասւ իշխանը՝ մեղմ ու քաղցր շեշտով մը։ Այնքան յոգնած եմ, որ ո՛չ կրնամ քալել, ո՛չ ալ կրնամ խաղալ քեզի հետ։

Այսպէս ըսելով՝ երբ շուրջը կը դիտէր, եշմարթց հրաշալի աղջիկ մը, որ գեղեցիկ սպիտակ գազեստ մը հագած էր՝ ոսկեզօծ մազերուն վրայ վարդերէ կազմուած թագով մը։ Կը քալէր դանդաղօրէն։ Ոտքերը այնքան մեծ էին որ... Թրէփինեոլի քաղաքացիներուն ոտքերուն չափ մեծ։

Իշխանը անմիջապէս հասկցաւ թէ իշխանուհին էր ան։ Ուստի, մօտեցաւ անոր, յարգանքով բարեւեց զայն և ըսաւ.

— Իշխանուհի՛ս, գիտեմ որ ձեր մեծ ոտքերը որքա՜ն հոգ կը պատճառեն ձեզի։ Մինչդեռ, իմ երկրիս մէջ այդ չատ յարգի են անոնք։ Ես իմ փոքր ոտքերովս հօրը երկար տարիներէ ի վեր գանոնք կարենալ մեծցնելու ճարը կը փնտռեմ։ Սակայն գիտեմ աղբիւր մը, որուն ջուրը կրնայ ձեր ոտքերը փոքրացնել՝ որքան որ կ՚ուզէք։ Եթէ ձեր թագաւոր հայրը հաւանի, այսօր իսկ կրնանք արդէն պէսպի հոն մեկնիլ։

Այս խօսքերը մեծ ազդեցութիւն գործեցին իշխանուհիին վրայ, որ իշխանին ձեռքէն բռնելով տարաւ իր թագաւոր հօրն ու թագուհիին մօտ։

Թագաւորը անհամաստալի և անլիմաստ գտաւ տղուն այս առաջարկը, ըսելով թէ մինչեւ այդ օրը ի՛նչ նշա-

նաւար քժիշկները աշխատած էին ու չէին կրցած ճար մը գտնել։ Եւ հիմայ, այս կացութեան առջեւ աղբիւրի մը ջուրը ինչպիսի՞ հրաշք մը կրնար գործել։ Բայց թագուհին, որ խելացի կին մըն էր, ըսաւ.

— Տէ՛ր, տեսէք որքա՜ն զեղեցիկ ոտքեր ունի այս աղջիկը։ Շատ հաւանական է որ իր պատմութիւնը իրական ըլլայ։ Մեր աղջկան սիրոյն ընդունեցէք և կնտրեցէ՛ք եթէ հաւատարիմ հետեւորդներ ու անձնական մը, որոնք թող ընկերանան անոնց։ Ո՞վ գիտէ, կրնայ ըլլալ որ իւրաքէս օգուտ մը տեսնենք։

Թագաւորը հաւանեցաւ ու խումբը ճամբայ ելաւ ուրիկին ընկերակցութեամբ։ Մեծ դժուարութիւններ կրեցին, սակայն ի վերջոյ մինչեւ հրաշագործ ակը հասան։

Նեղճ իշխանը տխրօրէն ըսաւ.

— Ո՞րքա՜ն պիտի ուզէի գտնել նաեւ հրաշքներ գործող աղբիւր մը, իմ ալ սա փոքր ոտքերս մեծցնելու համար։

— Անհոգ եղիր, գոչեց իշխանուհին։ Անատուին մէջ կայ ակ մը, որ կրնայ իրականացնել քու փափաքդ։ Անցեալ ամառ հօրս և իր հետեւորդներուն հետ գացած էի դիտելու սպանուածները եղջերուի մը, որուն մորթովը հայրս պայուսակ պիտի շինէր։ Երբ անոնք գերազած էին, նշմարեցի աքանչելի մորմենիներ, որոնց արմատները ակին մէջն էին։ Փրցնելու համար հանեցի կօշիկներս և մտայ ջուրին մէջ, բայց յանկարծ ոտքերս սկսան մեծնալ։ Ես ձեզ հոն պիտի առաջնորդեմ և այդ ջուրը ցոյց տամ։

Ա՛յսպէս ըսելով ճամբայ ելան։

Հազիւ թէ մօտեցած էին ակին, երբ իշխանը լսեց անոյշ ձայնը իր բարեկամ պարիկներուն։

— Ո՛հ, ըսաւ։ Եթէ ոտքերս մեծնան, այլեւս քնած պիտի չկարենամ պարել պարիկներուս հետ։

Եւ քունելով իշխանուհիին ձեռքէն, երկուքը մէկ հետեւեցան պարիկներուն։ Ընկեր Ոտպէն պանոնք ուրա-

Աճապարիս մէջ ամէն ոտ կը զարմացայ. խնդուն բազիաթոռ մը տեսնելով՝ գնդացի աղջիկ մրցաւ վրաս:

խոթեամբ դիմաւորեց, հրամցնելով պարիկներուն գինին և բոլորը միասին պարեցին մինչեւ առաւօտ։

Արեւածագին, Ընկեր Ռոպէն իշխանն ու իշխանուհին պէպի պալատ առաջնորդեց։ Թագաւորը և թագուհին երբ տեսան իրենց աղջկան ոտքերը, չգիտցան թէ ինչ պէ՛տք էր չնորհակալութիւն յայտնէին իշխանին։ Եւ երբ անոր այս պատմութիւնը լսեցին, առաջարկեցին իրենց զաւակը ըլլալ և միասին ապրիլ։

Տարիներ վերջ, երբ երկուքն ալ մեծցան, իշխանն ու իշխանուհին իրարու հետ ամուսնացան և երկար տարիներ ապրեցան՝ սիրով ու երջանիկ։

Եբեւեն թրէփինոլ ալ կ՛այցելէին անոնք։ Երբ այդ քաղաքը կ՛երթային, ոտքերը մեծցնող աղբիւրին մէջ կը լուացուէին, իսկ պալատ վերադարձին ալ՝ ոտքերը փոքրացնող ջուրը կը խոթէին։

ՎԵՐՋ

ԹՐՔԱՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

Թիւ 1.— ԱՐՀԵՍՏԸ ՈՍԿԻ Է
2.— ՈՒՐԻՇԻՆ ՀՈՐԸ ՓՈՐԵՑ ԻՆՔ ՄԷՋԸ ԻՆԿԱՒ
3.— ԱՆՄԱՀԱԿԱՆ ԽՆՋՈՐԸ
4.— Ա Ր Ա Կ Ն Ե Ր
վարդաց Այգեկցի
5.— ՈՍԿԻ ԻԼԻԿԸ
6.— ԲԱԽՏԱԲԵՐ ԿՂԶԻՆ
7.— *ՄՈՑԱԿԱՆ ԲԱԶԿԱԹՈՒՐ*

Նկարազարդեց
ՊԵՐՃՈՒՀԻ ՋԱԼԿՉՃՄԱՆ

Կափարիչը պատրաստեց
ՊԵՐՃ ԷՐՋԻԵԱՆ

ԳԻՆ 2 ԼԻՐԱ